

The Millie Arbesfeld Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

Women and Shofar

Mrs. Laurie Novick
Sunday, September 15, 2019 /

טו אלול, תשע"ט

א. תקיעת שופר

1 ויקרא כג:כג – כה ונדבר ה' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש: כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה לה:

2 במ' כט:א ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם

3 ראש השנה לד: אמר רבה: אמר הקב"ה אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה בשופר.

4 במדבר י: ט וכי-תבאו מלחמה בארצכם על-הצר הצר אתכם והרעלתם בהצצרות ונזפרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאיביכם: י וביום שמחתכם ובמועדיכם, ובראשי חגשיכם--ותקעתם בהצצרות על עלתיכם, ועל זבחי שלמיכם; והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם, אני ה' אלקיכם .

5 ויקרא כה: ח – ט וספרת לה שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לה ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה: והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הפורים תעבירו שופר בכל ארצכם:

6 שו"ע א"ח תקצ"א: כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בראש השנה תשע לפי שנאמר תרועה ביובל ובראש השנה שלש פעמים וכל תרועה פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חדש השביעי אחד הן בין בראש השנה בין ביום הכיפורים של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תר"ת תר"ת תר"ת:

7 ר"ה לג:-לד. אמר אביי: ... דכתיב יום תרועה יהיה לכם, ומתרגמינן: יום יבא יהא לכוון. וכתב באימיה דסיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא. מר סבר: גנוחי גנח, ומר סבר: ילולי יליל....אתקין רבי אבהו בקסרי: תקיעה, שלשה שברים, תרועה, תקיעה.... מספקא ליה דלמא גנח ויליל

8 טור או"ח סימן תקפה אמר רבי יצחק: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין וחוזרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לעררב השטן.

9 שולחן ערוך אורח חיים תקצב סעיף א מחזיר שליח צבור התפלה ותוקעין על סדר הברכות למלכיות תשר"ת פעם אחת ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת ועכשיו נוהגים לתקוע למלכיות תשר"ת שלשה פעמים לזכרונות תש"ת שלשה פעמים ולשופרות תר"ת שלשה פעמים. הגה ויש אומרים שתוקעים תשר"ת למלכיות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם רבינו תם ומנהגים) וכן המנהג במדינות אלו ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם וארשת (מהרי"ל) [

10 ויקרא רבה פרשת אמור פרשה כז ק' פעיות שהאשה פועה בשעה שיושבת על המשבר תשעים ותשעה למיתה ואחת לחיים

ב. נשים ומצוות שופר

11 קידושין לג: ת"ר: איזוהי מצות עשה שהזמן גרמא? סוכה, ולולב, שופר

12 מהרי"ל הלכות שופר אכן נשים פטורות דמצות עשה דזמן גרמא הוא. אך מכניסין את עצמן לחיוב, והואיל שמחייבות את עצמן צריכין להזדרז לתקן צרכיהן הן בתכשיטין הן בתבשילין להיות פנויות לבא בית הכנסת ולהיות שם לשמוע רול שופר ואל יטריחו את הציבור להמתין אחריהם.

ואמר שבמדינות אושטרייך היו נוהגות הנשים לבשל בערב ראש השנה על ראש השנה והיו בראש השנה פנויות בבית הכנסת וביוצאות מבית הכנסת הוחמו המאכל ויכוונו כולם שיהיו בבית הכנסת, הנשים והבתולות, לשמוע התפילה והתקיעה מראש ועד סוף. וכן נוהגים עתה.

והואיל והנשים הכניסו את עצמם בחיוב התקיעה נכון הדבר אם יכולין בשום צד שיניחו התינוקות בבית כדי שלא יפסיקום משמוע קול שופר דאין יוצאין אלא אם כן במכוונו לשמוע קול שופר מראש ועד סוף.
... אכן האנשים אשר מחוייבין בדיאורייתא בתקיעת שופר לא יחזיקו כלל התינוקות אצלם בעידן התקיעה שמא יבאלום משמיעת קול בראותם תחבולות התינוקות.

... ואם אי אפשר לאשה להניח את בנה בביתה או יותר טוב להחזיק אצלה בבית הכנסת הנשים דאינהו אינן חייבות כל כך כאנשים אכן המנחת בנה בביתה הרי זה משובחת דהכניסה את עצמה לחיוב...

13 שולחן ערוך אורח חיים תקצב סעיף ג לא ישיח לא התוקע ולא הצבור בין תקיעות שמיושב לתקיעות שמעומד

14 מגן אברהם שם ... אבל בין תקיעות לתקיעות שרי לכתחלה להשיח מעניינים:

15 שולחן ערוך אורח חיים סימן תקפט סעיף ט לפיכך, מי שהיה מהלך בדרך, או יושב בתוך ביתו, ושמע תקיעות משליח ציבור, יצא אם נתכוון לצאת; שהרי שליח ציבור מתכוון להוציא את הרבים ידי חובתן.

16 חיי אדם כלל קמא סעיף ז ואם האשה צריכה לאכול בשחר תאכל קודם התקיעות כי בלאו הכי מדינא פטורין, ואף על גב שכבר קיבלו עליהם חובה מכל מקום המקום צער או חולי יש לומר דלא קיבלו.

ג. לתקוע לעצמה

17 מסכת ראש השנה דף לג ע"א אין מעכבין לא את הנשים ולא את התינוקות מלתקוע ביום טוב

18 ספר העיטור עשרת הדיברות - הלכות שופר דף צט טור ד ותקיעות שופר רשות וברשותם לברך על המצות ומסתברא אין אחר תוקע להם אלא הן בעצמן תוקעין ומתעסקין בהם שילמדו.

19 ראבי"ה חלק ב - מסכת ראש השנה סימן תקלד שהרי נשים [תוקעות] לעצמן אם ירצו

20 הגה"מ הל' ציצית ג וכ"כ רבינו שמחה גבי תקיעת שופר שהאשה התוקעת לעצמה יש לה לברך ואין מוחזין בידן ע"כ

21 טור תקפט ואע"פ שנשים וקטנים פטורין, יכולין לתקוע ולברך ואין מוחזין בידן, ואין כאן משום איסור תקיעה ב"ט ולא משום ברכה לבטלה.

22 ספר יראים סימן תיט. הן יתקעו לעצמן דכיון דאין בתקיעה איסורא [דאורייתא] דתנא דבי שמואל [כ"ט ב'] כל מלאכת עבודה לא תעשו יצאו תקיעת שופר ורדית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה הלכך משום נחת רוח דנשים ותינוקות שרינן להו עד שילמודו...

23 שולחן ערוך אורח חיים תקפט סעיף ו אף על פי שנשים פטורות, יכולות לתקוע... אבל אין מברכות... הגה: והמנהג שהנשים מברכות על מצנת עשה שהזמן גרמא, על כן גם כאן מברכות לעצמן.

24 שאגת אריה סימן קד מוטב שיתקע איש לאשה דשריא ליה ת"ש שלא לצורך ב"ט זה של ר"ה משום הואיל

25 ב"ה אורח חיים סימן יז יותר טוב שלא יברכו בפלוגתא דרבוואתא אבל בשופר שכבר נהגו לתקוע ולברך אין מוחין בידן מאחר שיש להם על מי שיסמכו אבל אם באת לשאול לכתחלה גם בשופר יאמרו לה שלא תברך...

26 יד המלך על הרמב"ם בכל זאת במצות שופר לכל הדיעות אין האשה רשאית לברך רק דוקא אם התקוע הוא איש והאשה היא השומעת. אבל אם האשה היא התוקעת בעצמה אין כאן קול חיוב האמור התורה כלל והוי כמו פסול קול קרן פרק דהפסול הוא מצד הקול בעצמו, וממילא אינה ראשית לברך כלל.

ד. גברים מוציאים נשים

27 ראב"ן ראש השנה ואשה ועבד וחש"ו אין חייבין בתקיעת שופר, ואם תוקעין בעצמן אין מוחין בהן כדפרשנו למעלה [בסי' פ"ז] גבי סוכה ולולב. ותניא [לקמן ל"ג א'] אין מעכבין לא את הנשים ולא את התינוקות מלתקוע, ומוקי לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות. אבל בשבילן נראה דאסור לתקוע לאדם שהוא בר מצות, אא"כ תוקע בשביל בר חיובא ואגביה ישמעו גם הם. ותימא לי אמאי נהגו הראשונים לתקוע ליולדות ולחולה. ונ"ל דהכי נהגו שהתוקע יתכוין להוציא עצמו ובכך התירו שהרי מוציא את עצמו בתקיעתו, אבל אם יצא כבר תימה לי היכי מצי תקע. אם לא מפני שאני אומר יצא תקיעת שופר ורדית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, ומתוך שהותרה תקיעה לצורך הותרה שלא לצורך.

28 ראב"ה חלק ב - מסכת ראש השנה סימן תקלד הוא הדין שתוקעים להם, שהיא חכמה ואינה מלאכה דאורייתא. ותוקעין להן אפילו אם יצא כבר. וכיון שאיכא מצוה, שהרי נשים [תוקעות] לעצמן אם ירצו, כדאמרינן בפרק בתרא, מותר נמי להוציא בשבילן השופר לרשות הרבים, כדקשרי בית הלל בהוצאת לולב דמצוה בפרק קמא דביצה, ושאינו מצווה שייך נמי קצת במצוה.

29 טור תקפט ואע"פ שנשים וקטנים פטורין, יכולין לתקוע ולברך ואין מוחין בידן, ואין כאן משום איסור תקיעה ב"ט ולא משום ברכה לבטלה. וכתב בעל העיטור אחר שיצא כבר אינו יכול לתקוע להוציאן אלא א"כ לא יצא שנמצא תוקע להוציא את עצמו, וכן נוהגין באשכנז לתקוע לנשים היולדות קודם שיתקעו בבית הכנסת כדי שיוציא התוקע גם את עצמו, וראב"ה כתב שאפילו אחר שיצא יכול לתקוע להם ולהוציא השופר בשבילם אפילו דרך רשות הרבים, ולזה הסכים אדוני אבי ז"ל.

30 שולחן ערוך אורח חיים תקפט סעיף ו וכן אחר שיצא כבר, יכול לתקוע להוציאן.

31 רמ"א תקצו סעיף א ולאחר שיצאו בזה שוב אין לתקוע עוד בחנם אבל קטן אפילו הגיע לחינוך מותר לומר לו שיתקע (המגיד פרק ב' מהלכות שופר) ומותר לו לתקוע כל היום

ה. ומברכים?

32 מושב זקנים ויקרא פרק כג פסוק כד ואף על גב דנשים מפטרי בתקיעת שופר הן שהנהיגו על עצמן וקבלו המצוה עליהם פירוש דתוקעין לנשים לבדם ומברכים להן וכך פירש רבי יצחק בן יהודה דמותר לתקוע לנשים ולברך, ומייתי ראייה דאפילו דבכר הפטור אם הנהיגו עליו יכול לברך ואין זו ברכה לבטלה.

33 בית יוסף שם ולענין הלכה כדאי הם [ראבי"ה ורא"ש] לסמוך עליהם כ"ש במקום דאיכא רבוותא דסברי כוותיהו כמו שנתבאר בסמוך ועוד דטעמא דראבי"ה והרא"ש טעמא דמסתבר הוא ומיהו טוב שלא לברך כיון דפלוגתא הוא ספק ברכות להקל

34 שולחן ערוך אורח חיים תקפט סעיף ו אף על פי שנשים פטורות, יכולות לתקוע. וכן אחר שיצא כבר, יכול לתקוע להוציאן. אבל אין מברכות, ולא יברכו להן. הגה: והמנהג שהנשים מברכות על מצנת עשה שהזמן גרמא, על כן גם כאן מברכות לעצמן. אבל אחרים לא יברכו להן, אם כבר יצאו ואין תוקעין רק לנשים; אבל אם תוקעין לאיש המחוייב, מברכין לו אף על פי שכבר יצאו, כמו שנתבאר סימן תקפ"ה סעיף ב' הגה א' דעת עצמו.

35 רמ"א תקפה קודם שיתקע, יברך "לשמוע קול שופר" ויברך "שהחיינו". הגה: ואין חילוק בין אם יברך לעצמו, או שכבר יצא ומברך להוציא אחרים, אפילו הכי מברך התוקע שתי ברכות הנזכרות

36 שלחן ערוך הרב והרוצה לתקוע לנשים ולברך להן יתקע להן קודם שישמע התקיעות בבית הכנסת או שיכוין בלבו שלא לצאת ידי חובתו בתקיעות של בית הכנסת דאז יכול לברך בשביל עצמו שעדיין לא יצא ידי חובתו [ואע"פ](#) שהולך להן לתקוע בבתייהן וחוזר לבית הכנסת ושומע התקיעות דמעומד שעל סדר הברכות אינו צריך לחזור ולברך עליהם ואע"פ שהפסיק בהליכה לבית הכנסת בין ברכתו לתקיעות [אלו](#) שהרי אפילו אם הפסיק בשיחה בינתיים אינו צריך לחזור ולברך מטעם שיתבאר בסימן תקצ"ב:

ו. תקיעת אישה לגבר?

37 רמב"ם הלכות שופר פרק ב הלכה ב כל מי שאינו חייב בדבר אינו מוציא את החייב ידי חובתו. לפיכך אשה או קטן שתקעו בשופר השומע מהן לא יצא.

38 שו"ת הרמב"ם השאלה הכ"ד ... שאלו היתה המצוה המחוייבת היא התקיעה, היה חייב כל אדם ואדם מן הזכרים לתקוע, כמו שחייב כל אדם ואדם לישיב בסוכה וליטול לולב...אלא המצוה היא השמיעה, לא התקיעה, ואין אנו תוקעין, אלא כדי לשמוע...

39 רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק א מצות א עשה של תורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה...

40 רא"ש מסכת ראש השנה פרק ד ור"ת כתב שיש לברך על תקיעת שופר משום דעשייתה היא גמר מצותה...

41 יום תרועה מסכת ראש השנה דף כט עמוד א ... דמצות ר"ה היא התקיעה והשמיעה שניהם יחד ועיקר המצוה היא השמיעה ולחלוקת מצות תקיעה עושה שליח לחבירו שיתקע בעדו וכיון דשומע ממנו התקיעה יוצא...בעינן שיעשה המצוה של התקיעה

והשמיעה בבת אחת ותקיעה לחוד ושמיעה לחוד לא מהני, ... דקרא כתיב יום תרועה יהיה לכם ומשמע שכל ישראל יוצאין בתרועה א' ... וא"א זה אלא ע"י שמיעה א"כ הרי גלי קרא דלענין התקיעה מצי לעשות שליח ולא הקפיד בגוף של אדם אלא השמיעה ולפיכך לא מצי משוי שליח בשמיעה

42 שו"ת הר צבי אורח חיים ב סימן פה דאינה מוציאה לאיש משום דכל שאינו מחויב אינו יכול להוציא ואינו נעשה שליח בדבר שאינו בתורת אותו דבר ועל התקיעה בעינן תורת שליחות וכמוש"כ בהגה"מ (סוף פ"ג דהל' שופר) וז"ל: עוד כתב ר"ש ... והתוקע הוא שלוחן ומוציאן ששלוחו של אדם כמותו וכאילו השומע עצמו תוקע, ע"כ.

43 לבוש אורח חיים סימן תקפט סעיף א אף על פי שכבר אמרנו דתקיעת שופר בשמיעה תלה רחמנא, מ"מ אינו יוצא בתקיעת כל מי שישמע ממנו התקיעה, אלא כך אמרו חכמינו ז"ל [ר"ה כט ע"ב] כל המחוייב בתקיעת שופר מוציא אחרים ג"כ ידי חובתן, אבל מי שאינו מחויב אינו מוציא ג"כ אחרים,

44 שו"ת הר צבי אורח חיים ב סימן פה דמתנאי המצוה היא שקול השופר יצא ע"י תקיעת בר חיובא ולא יהיה מתעסק וקול של מתעסק או דלאו בר חיובא לאו שמיעת קול שופר של מצוה הוא וקול כזה פסול